

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АРАКЕЛЯН Марія Мінасівна

УДК 342.925:342.726-54.6/-54.78

**ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ
ЩОДО ВИДВОРЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ
ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України
КІВАЛОВ Сергій Васильович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
президент

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
ГОЛОСНІЧЕНКО Іван Пантелійович,
Національний університет
«Київський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри адміністративного,
фінансового і господарського права;

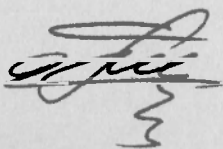
кандидат юридичних наук, доцент
КОРОПАТОВ Олег Миколайович,
Одеський державний університет
внутрішніх справ,
начальник кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності ОВС

Захист відбудеться 22 грудня 2012 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «19» листопада 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах активізації у світі глобалізаційних процесів перед Україною постає складне завдання: досягнення балансу між забезпеченням контрольованості міграційних процесів, зокрема підтримання правопорядку і боротьби з правопорушеннями, які вчиняються іноземцями й особами без громадянства, з одного боку, та створенням умов для забезпечення усієї повноти прав і свобод іноземців та осіб без громадянства згідно з міжнародними зобов'язаннями, взятими на себе Українською державою – з іншого. Видворення за межі держави, що застосовується до іноземців та осіб без громадянства, є дієвим засобом державного примусу, який використовується у багатьох країнах світу. В Україні його застосування ускладнено як суперечливістю правового регулювання, так і недосконалістю процедури. Удосконалення порядку застосування до іноземців та осіб без громадянства видворення за межі України знайшло відображення у запровадженні судового контролю за законністю рішень уповноважених органів щодо видворення та створенні умов для забезпечення захисту прав іноземців та осіб без громадянства під час розгляду й вирішення справи щодо видворення за межі України. Діяльність адміністративного суду щодо розгляду й вирішення справ щодо видворення іноземців та осіб без громадянства не повною мірою враховує специфіку зазначеної сфери і, відповідно, дозволяє лише частково реалізувати завдання адміністративного судочинства. Останні зміни, внесені до КАС України певним чином урахували особливості цієї категорії справ адміністративної юрисдикції, однак, не вирішили всіх питань, які виникають у ході здійснення адміністративного судочинства.

Враховуючи суспільну значущість належної реалізації державної міграційної політики, останнім часом дослідженню її окремих проблемних сторін приділяється пильна увага з боку вчених – представників науки конституційного, адміністративного, кримінального права. Окремі аспекти особливостей провадження щодо видворення іноземців були предметом дослідження В.Б. Авер'янова, В.М. Баб'яка, О.М. Бандурки, Д.М. Бахураха, М.М. Богуславського, І.Л. Бородіна, Ю.П. Битяка, М.К. Галантича, Л.М. Галенської, Ю.В. Георгієвського, І.П. Голосніченка, О.Є. Єжової, В.М. Кампа, І.Б. Коліушка, А.Т. Комзюка, О.М. Коропатова, Є.Б. Кубка, Р.О. Куйбіди, О.В. Кузьменко, Ю.С. Назара, С.В. Оверчука, А.П. Огородника, А.Ю. Осадчого, О.В. Панченка, В.І. Палька, Ю.С. Педька, Г.В. Перепелюка, Г.В. Рижкова, А.О. Селіванова, В.С. Стефанюка, М.М. Тищенко, В.І. Шишкіна, В.П. Чабана, Х.П. Ярмача та ін.

Загальним питанням міграційної політики, адміністративно-правового регулювання міграційних процесів і статусу іноземців на території України присвячено праці Л.С. Балацька, С.М. Константинова, С.О. Мосьондза, В.І. Олефіра; протидії нелегальній міграції – В.І. Гейка, А.В. Платонова.

Інші дослідники, зокрема, І.О. Гарна-Іванова, С.Б. Чехович, наукові пошуки зосереджували на вивченні окремих аспектів організаційно-правового регулювання міграційних процесів, діяльності окремих органів державної влади у сфері заходів адміністративно-правового примусу, які застосовуються до іноземців та осіб без громадянства. Таким чином, сучасні наукові праці в основному спрямовано на дослідження правового статусу іноземців та осіб без громадянства, підстав адміністративного видворення та його правової природи, тоді як процесуальні аспекти адміністративного судочинства щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в Україні залишаються майже не дослідженими.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретико-правове забезпечення реалізації адміністративної реформи в Україні», що є складовою частиною теми «Традиції і новації у сучасній українській державності та правовому житті» (державний реєстраційний номер 0101U001195).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є встановлення сутності та особливостей провадження у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в адміністративних судах, його правового регулювання та теоретичного забезпечення, а також визначення напрямків їх подальшого удосконалення.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- визначити стан наукових досліджень процесуальних аспектів застосування видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України та основні напрямки їх подальшого здійснення;

- визначити та охарактеризувати правові засади провадження у справах про видворення іноземців та осіб без громадянства;

- охарактеризувати правову природу, особливості та види спорів у справах про видворення іноземців та осіб без громадянства;

- установити зміст процесуального статусу іноземців та осіб без громадянства як суб'єктів звернення у справах щодо їхнього видворення;

- визначити підсудність, строки та стадії провадження у справах за позовами іноземців та осіб без громадянства з приводу їх видворення;

- охарактеризувати процесуальний статус суб'єкта владних повноважень як суб'єкта звернення до адміністративного суду щодо видворення іноземців та осіб без громадянства;

- виокремити та охарактеризувати особливості провадження у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, ініційованих суб'єктом владних повноважень;

- розробити пропозиції щодо удосконалення правового регулювання провадження стосовно видворення іноземців та осіб без громадянства в адміністративному судочинстві України.

Об'єктом дослідження є адміністративне судочинство як форма судового захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Предметом дослідження є провадження у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в адміністративному суді.

Методи дослідження. Методологічна основа дисертації зумовлена визначеною метою і завданнями роботи і становить систему філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів. З урахуванням специфіки досліджуваного предмета в дисертації застосовувалися такі методи: історико-правовий метод (забезпечив можливість дослідити становлення та розвиток судового захисту прав і свобод іноземців та осіб без громадянства у ході застосування примусових заходів, пов'язаних з обмеженням права перебування на території України, динаміку змін процесуального законодавства у цій сфері) [п. 1.1]; формально-логічний метод (використовувався для розмежування та формулювання понять та таких визначень як «спір щодо видворення іноземців», «предмет спору щодо видворення іноземців», «видворення», «примусове видворення», «адміністративне видворення», «затримання», «повернення», «примусове повернення», а також для виділення окремих видів спорів щодо видворення за межі України) [р. 1, 2.1]; системно-структурний метод (використання цього методу сприяло дослідженню правової природи спорів, пов'язаних із видворенням іноземців та осіб без громадянства, аналізу їх особливостей як справ адміністративної юрисдикції, а також визначенню кола учасників справ щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, їх підсудності, обчислення процесуальних строків, проходження стадій адміністративного судочинства у цій категорії справ) [п.п. 1.1, 2.1, 2.2, 3.1]; функціональний метод (надав можливість охарактеризувати особливості процесуального становища іноземців та осіб без громадянства, а також суб'єктів владних повноважень у залежності від видової приналежності справ щодо видворення за межі України, взаємозв'язок елементів адміністративного судочинства, що спрямовані на досягнення його мети) [п. 2.3, 3.2]; нормативно-догматичний метод та метод аналізу (використовувалися при аналізі адміністративного процесуального законодавства, яке регулює порядок розгляду й вирішення виборчих спорів в адміністративних судах) [р. 3].

Емпіричною базою дослідження стали матеріали судової практики Одеського окружного адміністративного суду, Одеського апеляційного адміністративного суду, Вищого адміністративного суду України за результатами розгляду справ щодо видворення іноземців та осіб без громадянства.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що ця робота є першим у теорії адміністративного права комплексним монографічним науковим дослідженням теоретичних, нормативних і практичних питань розгляду й вирішення спорів, що виникають під час видворення іноземців та осіб без громадянства

в адміністративному судочинстві. Результати наукового дослідження знайшли своє втілення у таких висновках та положеннях:

уперше:

систематизовано ознаки спорів щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, до яких віднесено: а) сторони спору; б) предмет спору; в) підстави звернення до адміністративного суду;

здійснено класифікацію справ щодо видворення іноземців та осіб без громадянства за такими критеріями, як: предмет оскарження; суб'єкт ініціювання судового провадження; характер адміністративного провадження; стадія адміністративного провадження, на якій виник спір;

аргументовано доцільність правового регулювання провадження у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства за позовами суб'єкта владних повноважень і приватних осіб окремими статтями;

удосконалено:

визначення поняття «спір щодо видворення іноземців та осіб без громадянства»;

видову диференціацію учасників адміністративного судочинства у справах, пов'язаних з видворенням іноземців та осіб без громадянства та особливості їх процесуального становища;

положення щодо правової природи та співвідношення спеціальних заходів державного примусу, що застосовуються до іноземців та осіб без громадянства як предмета оскарження в адміністративних судах;

набули подальшого розвитку:

порядок визначення підсудності спорів щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, з урахуванням предмета та суб'єктного складу спору;

обчислення строків звернення до адміністративного суду з позовом у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, а також процесуальних строків провадження в зазначених справах;

характеристика особливостей проходження стадій провадження в адміністративному суді щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в залежності від видової приналежності спору;

сформульовано пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, низки підзаконних нормативно-правових актів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки й рекомендації можуть бути використані у:

науково-дослідній сфері – для подальшого удосконалення теоретичних засад адміністративного судочинства у справах, пов'язаних з видворенням іноземців та осіб без громадянства;

правотворчій діяльності – при внесенні змін та доповнень до норм КАСУ, якими встановлено особливості провадження у справах, пов'язаних

з видворенням іноземців та осіб без громадянства, а також узгодження правових категорій, що використовуються в законодавстві;

навчальному процесі – при викладанні курсів «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», «Адміністративне судочинство в окремих категоріях справ»;

правозастосовній діяльності – для удосконалення судової практики у справах, пов'язаних з видворенням іноземців та осіб без громадянства.

Апробація результатів дослідження. Положення й висновки дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Основні результати дослідження було оприлюднено протягом 2010–2012 рр. на: міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (20–21 травня 2011 р., м. Одеса), міжнародній науково-практичній конференції «Генезис публічного права: від становлення до сучасності» (26–27 листопада 2010 р., м. Миколаїв), щорічних Рішельєвських академічних читаннях «Модернізація державного управління, державної служби і кадрової політики» (15–16 вересня 2011 р., м. Одеса).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації містяться у 8 роботах, 6 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку.

Структура дисертації побудована відповідно до мети та завдань дослідження і складається із вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 204 сторінки, із них основного тексту 178 сторінок, список використаних джерел містить 255 найменувань і розташований на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовуються актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, формулюються мета та завдання дослідження, розкриваються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться дані щодо їх апробації.

Розділ 1. «Теоретико-правові засади провадження у справах про видворення іноземців та осіб без громадянства» складається з трьох підрозділів, в яких визначаються ознаки, особливості, структура та види спорів, пов'язаних із видворенням іноземців та осіб без громадянства (далі – іноземців), досліджуються науково-теоретичне підґрунтя становлення в Україні провадження у справах щодо видворення іноземців, сучасний стан і розвиток його нормативно-правового регулювання.

У **підрозділі 1.1. «Історіографія питання»** аналізуються погляди українських та російських учених на процесуальне забезпечення реалізації міграційної політики. Визначено основні напрямки наукових розробок, що

стали підґрунтям для становлення теоретичної конструкції провадження у справах щодо видворення іноземців у порядку адміністративного судочинства:

1. Становлення та систематизація примусових засобів, що застосовуються до іноземців з метою забезпечення національних інтересів та керованості міграційних процесів. Узагальнено наукові дослідження теоретико-правових засад примусових заходів, що застосовуються до іноземців, їх видів та взаємозв'язку (О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.К. Василенко, М.І. Городянський, В.К. Колпаков, Н.М. Тищенко, С.Б. Чехович). Перелік примусових заходів, що застосовуються до іноземців, поступово розширюється. На теперішній час застосування видворення є можливим лише за умови ухилення іноземцем від виконання таких владних приписів, як повернення чи примусове повернення. Таким чином, предмет спору щодо видворення іноземців в адміністративному суді здійснюється з урахуванням специфіки заходу, що застосовується до іноземця і може впливати на визначення юрисдикції й підсудності такої справи адміністративному суду.

2. Оптимізація адміністративних процедур застосування примусових заходів щодо іноземців. Використання здобутків учених-адміністративістів, які присвятили свої праці дослідженню адміністративного провадження у справах, пов'язаних із застосуванням заходів примусу до іноземців (В.С. Герасименко, Д.В. Голобородько, В.Л. Зьолка, М.К. Миронюк, О.Ф. Мурамаєва, А.А. Немова, Ю.Г. Пармут), зумовлено тим, що адміністративні суди не лише забезпечують легітимність підсумкового рішення щодо видворення іноземця, але й забезпечують дотримання прав і свобод іноземців протягом всього адміністративного провадження. Відповідно, під час розгляду й вирішення в адміністративному суді справ щодо видворення за межі України мають вивчатися законність та обґрунтованість кожного рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень.

3. Становлення адміністративного судочинства як судового контролю у сфері забезпечення законності застосування примусових заходів до іноземців. Провадження у справах щодо видворення іноземців здійснюється в межах адміністративного судочинства, тому фундаментальні наукові праці у сфері адміністративного процесу (В. Б. Авер'янов, І.П. Голосніченко, С. В. Ківалов, І. Б. Коліушко, А. Ю. Осадчий, О. М. Пасенюк, В.І. Палько, В. Г. Перепелюк, А. В. Руденко, О. А. Сергійчук, М.І. Смокович) стали визначним фактором їх теоретичного опрацювання. При характеристиці процесуальних інститутів, які визначають специфіку провадження у справах щодо видворення іноземців, було використано теоретичні розробки підсудності в адміністративному процесі (Р.В. Ватаманюк, В.С. Білуга), строків в адміністративному процесі (М.О. Сорока, В.А. Липа), процесуального статусу учасників адміністративного судочинства (І.Г. Діткевич, В.М. Бевзенко).

У підрозділі 1.2. «Правове регулювання провадження у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства» здійснюється аналіз розвитку матеріальних і процесуальних норм, спрямованих на регулювання провадження у справах щодо видворення іноземців, з урахуванням особливостей норм матеріального права – правової основи адміністративного судочинства в зазначеній категорії справ.

Правове регулювання провадження у справах щодо видворення іноземців розглянуто у розвитку із зазначенням взаємозв'язку і впливу матеріально-правових і процесуальних норм. Відповідно, систему правових актів, якими забезпечується нормативне регулювання провадження у справах щодо видворення іноземців становлять Кодекс адміністративного судочинства України, Закони України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про протидію торгівлі людьми», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», закони і підзаконні акти, якими визначено права, обов'язки і повноваження осіб – учасників спорів щодо видворення іноземців та осіб без громадянства.

Проаналізовано положення загальних норм КАС України, якими визначаються статус учасників адміністративного судочинства, підсудність адміністративних справ, строки, стадії провадження та їх співвідношення з положеннями ст. 183⁵ КАС України, якою передбачено особливості провадження у справах щодо видворення іноземців. Обґрунтовується доцільність застосування положень загальних норм КАС України у справах за позовами іноземців з приводу їх видворення.

Увагу акцентовано на нормативному забезпеченні адміністративного провадження щодо видворення іноземців у зв'язку з тим, що під час судового розгляду справи рішення, прийняті на всіх стадіях адміністративного провадження, є предметом оскарження і підлягають вивченню в адміністративному суді. У результаті аналізу положень КАС України, КУпАП та Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» виявлено неузгодженість норм, якими передбачено види примусових заходів, що застосовуються до іноземців, а також порядок їх застосування. У зв'язку з цим обґрунтовано внесення змін до зазначених нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності чинного законодавства України, а також вироблення єдиної судової практики у справах щодо видворення іноземців.

У підрозділі 1.3. «Правова природа спору щодо видворення іноземців та осіб без громадянства» визначено концептуальні підходи до з'ясування сутності спору щодо видворення іноземців як різновиду публічно-правового спору, що є предметом адміністративного судочинства, визначено критерії класифікації спорів щодо видворення іноземців та види цих спорів.

Установлено, що в адміністративних судах розглядаються й вирішуються спори, пов'язані з видворенням іноземців, які належать до різних категорій справ адміністративної юрисдикції: а) справи щодо оскарження іноземцями

рішень суб'єкта владних повноважень; б) справи щодо легітимації владного рішення, ініційовані самим суб'єктом владних повноважень. Таким чином, у сфері застосування примусових заходів до іноземців виникають неоднорідні спори, які відрізняються як за складом сторін, так і за предметом спору та за підставою звернення до адміністративного суду. Наголошується, що ці відмінності має бути враховано під час провадження в адміністративному суді.

Звернено увагу на те, що структуру спорів щодо видворення іноземців становлять його предмет, сторони та зміст. При цьому, предмет спорів щодо видворення іноземців визначається з урахуванням стадії адміністративного провадження із застосування відповідних заходів примусу. Звернено увагу на те, що терміни «предмет спору щодо видворення іноземців» і «предмет позову» не є тотожними, оскільки предметом спору є права, свободи та інтереси іноземців, тоді як предметом позову у цих справах є спосіб захисту порушеного права.

З'ясовано, що класифікація спорів, які виникають у сфері застосування до іноземців примусових заходів, пов'язаних з обмеженням перебування на території України, має суттєве значення для правозастосовної діяльності адміністративних судів, оскільки від правильного зарахування спору щодо видворення іноземців до певного виду залежать визначення їхньої юрисдикції й підсудності, застосування правил обчислення процесуальних строків. Визначення виду спору щодо видворення іноземців впливає на формування єдиної практики розгляду й вирішення адміністративними судами досліджуваної категорії справ.

Розділ 2. «Особливості провадження у справах за адміністративними позовами іноземців та осіб без громадянства з приводу їх видворення» складається із трьох підрозділів, в яких здійснено загальний аналіз реалізації процесуальних інститутів адміністративного судочинства у справах, що ініціюються іноземцями з приводу застосування видворення як заходу державного примусу.

У підрозділі 2.1. «Процесуальний статус іноземців та осіб без громадянства як суб'єктів звернення до адміністративного суду» аналізується комплекс прав та обов'язків іноземців як позивачів в адміністративному судочинстві.

Установлено, що процесуальне становище позивача у справах щодо законності рішень суб'єктів владних повноважень, які приймаються під час адміністративного провадження щодо видворення іноземців, визначається його первинним правом на адміністративний позов. Звернено увагу на те, що право на адміністративний позов у справах щодо законності рішень суб'єкта владних повноважень про видворення мають іноземці, які користуються ним на рівних умовах із громадянами України.

Увага акцентується на тому, що позивач у справах щодо законності рішень суб'єктів владних повноважень про видворення не зобов'язаний доводити, що відповідач порушив його права, свободи чи інтереси. У той

же час, право на позов іноземця щодо законності рішень суб'єктів владних повноважень обмежується двома обставинами: по-перше, можливістю оскаржити лише рішення суб'єкта владних повноважень, по-друге, прямою залежністю від проходження відповідного адміністративного провадження. Аргументується доцільність нормативного закріплення можливості оскарження іноземцем не лише рішень суб'єкта владних повноважень, але і його дій чи бездіяльності в порядку адміністративного судочинства.

У підрозділі 2.2. *«Підсудність справ за позовами іноземців та осіб без громадянства з приводу їх видворення»* проаналізовано правила визначення адміністративного суду, компетентного розглядати й вирішувати справи стосовно законності рішень суб'єкта владних повноважень щодо видворення іноземців, за предметними, територіальними та інстанційними ознаками.

Зазначено, що предметна та територіальна підсудність справ за позовами іноземців є спеціальною і визначається ст. 183-5 КАС України. При цьому законодавець не враховує особливостей різних видів спорів щодо видворення іноземців і встановлює єдині правила визначення предметної та територіальної підсудності.

Обґрунтовується доцільність диференціації визначення правил предметної підсудності щодо спорів за позовами іноземців з урахуванням кількості справ, їх складності та вимог доступності до правосуддя. Відповідно, предметна підсудність справ за позовами іноземців щодо видворення за межі України має визначатися на загальних засадах, передбачених ст. 18 КАС України.

У підрозділі 2.3. *«Строки та порядок провадження у справах за позовами іноземців та осіб без громадянства з приводу їх видворення»* розкрито особливості обчислення строків звернення і процесуальних строків на всіх стадіях провадження в адміністративному суді у справах за позовами іноземців щодо видворення за межі України.

Установлено, що строк звернення до адміністративного суду у справах щодо видворення іноземців є умовою реалізації права іноземців на судовий захист від неправомірних рішень суб'єкта владних повноважень щодо застосування видворення за межі України. Він визначається загальними правилами, передбаченими ст. 99 КАС України, що не узгоджується із специфікою спорів за зверненнями іноземців. Звернення іноземця до адміністративного суду з оскарженням рішень суб'єкта владних повноважень щодо їх видворення безпосередньо пов'язано з проходженням відповідного адміністративного провадження і має корелюватися із строками вчинення відповідних дій та прийняття владних рішень. У зв'язку із цим, обґрунтовується доцільність скорочення строку звернення іноземців з позовом щодо оскарження рішень про їх видворення до одного місяця.

Досліджено особливості правового регулювання процесуальних строків у справах за позовами іноземців. Установлено, що вчинення окремих процесуальних дій визначається на загальних підставах, проте є обмеженим

загальним строком розгляду справи щодо видворення за межі України. Спеціальні процесуальні строки передбачено для звернення з апеляційною скаргою на рішення місцевого адміністративного суду.

Акцентовано увагу на тому, що згідно із ст. 183-5 КАС України за звернення до адміністративного суду у справах щодо видворення іноземців не передбачено сплати судового збору. Наведено аргументи щодо доцільності запровадження судового збору у справах за позовами іноземців щодо видворення за межі України, співрозмірного із сумою судового збору, передбаченого для справ щодо оскарження будь-яких рішень суб'єкта владних повноважень.

Розділ 3. «Особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб'єкта владних повноважень з приводу видворення іноземців та осіб без громадянства» складається з двох підрозділів, в яких розглядається специфіка спорів щодо видворення за межі України, ініційованих суб'єктом владних повноважень, та її вплив на реалізацію окремих процесуальних інститутів у ході судового розгляду й вирішення зазначеного різновиду спорів.

У підрозділі 3.1. *«Процесуальний статус суб'єкта владних повноважень як позивача у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства»* досліджується коло суб'єктів владних повноважень, яких наділено правом звернення до адміністративного суду у справах щодо видворення іноземців, а також комплекс процесуальних прав та обов'язків позивача – суб'єкта владних повноважень.

Визначено, що справи щодо видворення іноземців, які ініціюються суб'єктом владних повноважень, належать до окремої категорії справ адміністративної юрисдикції й характеризуються такими ознаками: а) обмеженістю кола осіб, наділених правом звернення з адміністративними позовами щодо видворення іноземців; б) особливим процесуальним становищем позивача й відповідача; в) опосередкованістю захисту прав, свобод та інтересів іноземців обов'язковим судовим контролем за законністю владних рішень суб'єкта владних повноважень; г) значенням судового рішення у справах щодо видворення іноземців як засобу легітимації застосування уповноваженого органу владних повноважень.

Згідно із ст. 183-5 КАС України, правом звернення до адміністративного суду з позовом про видворення іноземців наділено вичерпний перелік осіб, до яких віднесено: органи внутрішніх справ, органи охорони державного кордону та Служби безпеки України. Кожен із зазначених органів може звернутися до адміністративного суду у прямо передбачених законом випадках, які визначаються підставами застосування до іноземця видворення.

Увага акцентується на тому, що у зв'язку з реформуванням системи органів державного управління, повноваження у сфері забезпечення реалізації міграційної політики в Україні, у тому числі і стосовно вирішення питання щодо видворення іноземців покладено на Державну

міграційну службу України. Положеннями нового Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» враховано наявність спеціалізованого центрального органу виконавчої влади у сфері міграційної політики, який віднесено до кола позивачів у справах щодо видворення іноземців. Зазначено, що наявність таких повноважень виключно у центрального органу виконавчої влади – Державної міграційної служби України – не відповідає потребам забезпечення контролю за міграційними процесами, оскільки справи щодо порушень правил перебування іноземців віднесено до компетенції його територіальних підрозділів. Таким чином, існує необхідність розширення кола осіб, наділених правом звертатися до адміністративного суду з позовами щодо видворення іноземців, шляхом внесення відповідних змін та доповнень до КАС України й Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

У *підрозділі 3.2. «Правове регулювання окремих процесуальних інститутів у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства»* охарактеризовано особливості визначення підсудності спорів за позовом суб'єкта владних повноважень щодо видворення за межі України, порядку обчислення строків та порядку здійснення провадження в зазначеній категорії справ.

Зважаючи на суттєві відмінності між справами, що ініціюються іноземцями, та справами, що ініціюються суб'єктами владних повноважень, обґрунтовується необхідність правового регулювання порядку їх розгляду й вирішення окремими статтями КАС України.

Установлено, що підставами звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду у справах щодо видворення є: 1) необхідність підтвердження рішенням адміністративного суду правомірності попередньо прийнятого рішення щодо видворення за межі України; 2) необхідність підтвердження рішення адміністративного суду правомірності попередньо прийнятого рішення щодо затримання іноземця з метою забезпечення його видворення за межі України. Будь-які справи за позовом суб'єкта владних повноважень віднесено до компетенції окружних адміністративних судів, територіальна підсудність яких визначається за місцем знаходження позивача, що зумовлено складністю розгляду й вирішення цього різновиду спорів щодо видворення іноземців.

Враховуючи, що звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду з приводу підтвердження легітимності рішення про затримання іноземця є можливим лише з метою унеможливлення його ухилення від подальшого видворення, обґрунтовується пропозиція розглядати його як засіб процесуального забезпечення позову у справах про видворення іноземців, а не як окремий різновид справ за зверненням суб'єкта владних повноважень.

Провадження у справах за позовом суб'єкта владних повноважень щодо видворення за межі України згідно із ст. 183-5 КАС України відбувається виключно в судовому засіданні, що не враховує специфіки окремих

різновидів спорів, які виникають у цій сфері. Зокрема, розгляд питання щодо затримання іноземця, яке здійснюється з метою забезпечення виконання примусового видворення, виключно в судовому засіданні може створити умови для затягування судового провадження або ухилення іноземців від виконання правомірного рішення суб'єкта владних повноважень. У зв'язку із цим обґрунтовується доцільність розгляду питання щодо затримання іноземців у письмовому провадженні.

ВИСНОВКИ

У Висновках сформульовано найбільш суттєві результати й положення дослідження, наведено теоретичні узагальнення та визначено шляхи удосконалення правового регулювання адміністративного судочинства щодо розгляду й вирішення справ, пов'язаних із виборчим процесом.

1. Систему нормативно-правових актів, якими визначаються особливості провадження в адміністративному суді щодо видворення іноземців, становлять Кодекс адміністративного судочинства, Закони України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію». Окрім актів, якими врегульовано процесуальний порядок розгляду й вирішення справ із приводу видворення іноземців, адміністративні суди при здійсненні адміністративного судочинства у цих справах керуються положеннями законів та підзаконних актів, якими визначено права, обов'язки й повноваження осіб – учасників спорів щодо видворення іноземців. Враховуючи, що законодавство у сфері визначення правового статусу учасників (іноземців, осіб без громадянства, державних органів, що реалізують міграційну політику і здійснюють контроль за дотриманням іноземцями законодавства України) було оновлено, постає потреба в узгодженні окремих положень зазначених нормативно-правових актів.

2. Визначено, що спір щодо видворення іноземців – це справа адміністративної юрисдикції за позовом учасника провадження щодо видворення за межі України з приводу оскарження прийнятих суб'єктом владних повноважень рішень, а також підтвердження правомірності застосування примусового видворення й затримання іноземця. Особливостями спорів щодо видворення іноземців є: а) виникає за позовом учасника адміністративного провадження у справах про видворення іноземців за межі України; б) особливим є предмет спору, який становить законність рішень суб'єкта владних повноважень, що приймаються на будь-якій стадії адміністративного провадження щодо видворення іноземців; в) підставами звернення до адміністративного суду є захист права перебування на території України і переміщення нею та передбачена законом необхідність підтвердження законності владного рішення щодо примусового видворення іноземців рішенням адміністративного суду; г) наявність передбачених законодавством особливостей судового

провадження, що полягають у скорочених процесуальних строках, розгляді виключно у судовому засіданні, невідкладному виконанні прийнятого судом рішення; д) результатом вирішення є встановлення, захист чи відновлення прав, свобод та законних інтересів іноземців або легітимація рішення про видворення, прийнятого уповноваженим суб'єктом.

3. У ході провадження щодо застосування до іноземців видворення як заходу державного примусу виникає велика кількість спорів, вирішення яких належить до компетенції адміністративних судів. Класифікація спорів щодо видворення іноземців, що розглядаються й вирішуються в порядку адміністративного судочинства, є можливою за такими критеріями: 1) предмет оскарження: а) владні рішення, прийняті уповноваженим суб'єктом під час здійснення адміністративного провадження щодо видворення іноземця; б) законність застосування примусового видворення іноземців; в) законність затримання іноземців у разі ухилення від виконання рішення про видворення за межі України; 2) суб'єкт ініціювання судового провадження: а) спори за позовом іноземців; б) спори за позовом суб'єкта владних повноважень; 3) характер адміністративного провадження: а) спори щодо примусового видворення іноземців; б) спори щодо застосування видворення на добровільних засадах; 4) стадія адміністративного провадження, на якій виник спір: а) спори щодо наявності підстав порушення адміністративного провадження про видворення іноземця; б) спори щодо законності окремих процесуальних рішень, прийнятих уповноваженим органом під час підготовки і розгляду справи про видворення іноземців; в) спори щодо законності рішення про видворення іноземців; г) спори щодо законності реалізації повноважень на затримання іноземців; д) спори щодо законності реалізації повноважень на примусове видворення іноземців.

4. Справи щодо законності рішень суб'єктів владних повноважень, які приймаються під час здійснення провадження про видворення іноземців, характеризуються такими ознаками: а) об'єктом спору є видворення іноземців, що не передбачає застосування примусових заходів; б) ініціюються іноземцями, стосовно яких порушено адміністративне провадження щодо видворення за межі України; в) предмет оскарження є обмеженим і виключає можливість звернення до адміністративного суду з позовом щодо законності дій суб'єкта владних повноважень або його бездіяльності.

5. Процесуальний статус іноземців як позивачів у справах щодо видворення за межі України визначається сукупністю змагальних та диспозитивних прав та обов'язків. Особливого значення набуває створення умов для реалізації права особи знати про дату, час і місце судового розгляду справи, про усі судові рішення, які ухвалюються у справі та стосуються їхніх інтересів; знайомитися з матеріалами справи; особисто надавати усні та письмові пояснення, доводи та висловлювати заперечення; подавати докази, особисто брати участь у дослідженні доказів; кваліфікований переклад усіх матеріалів справи, ходу судового засідання та процесуальних документів.

Право на позов іноземця обмежено можливістю оскарження рішень, які приймаються суб'єктами владних повноважень під час адміністративного провадження у справах щодо видворення за межі України. При цьому значна кількість порушень пов'язана із вчиненням незаконних дій щодо іноземців, у тому числі примусового характеру, а також із бездіяльністю, зокрема щодо забезпечення участі перекладача, забезпечення доступу до ознайомлення з матеріалами справи й залучення до них доказів. У зв'язку з цим обгрунтовано доцільність можливості звернення іноземців з позовом про оскарження дій та бездіяльності суб'єктів владних повноважень під час адміністративного провадження щодо видворення за межі України.

6. Кодекс адміністративного судочинства України не розмежовує справ щодо видворення іноземців і встановлює єдині підходи щодо визначення їх підсудності. Оскільки адміністративне провадження у справах щодо видворення іноземців є складною процедурою, у ході якої приймається низка процесуальних актів, які можуть бути предметом розгляду адміністративного суду, кількість справ за позовами іноземців у порівнянні із справами за зверненням суб'єкта владних повноважень є більшою. Відповідно, з метою забезпечення доступності до правосуддя осіб, стосовно яких розглядається справа про видворення за межі України, за предметною підсудністю ця категорія справ може розглядатися місцевими загальними судами як адміністративними.

7. Строк звернення до адміністративного суду у справах щодо видворення іноземців встановлено на загальних підставах – протягом шести місяців з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів, або з дня виникнення підстав, що дають суб'єкту владних повноважень право на пред'явлення передбачених законом вимог. Зважаючи на те, що звернення іноземця до адміністративного суду з оскарженням рішень суб'єкта владних повноважень щодо їх видворення пов'язано з проходженням відповідного адміністративного провадження, а також враховуючи наявність обмежених строків виконання рішення про видворення іноземців, обгрунтовується доцільність скорочення строку звернення іноземців з позовом щодо оскарження рішень про їх видворення до одного місяця.

Процесуальні строки у справах щодо видворення іноземців може бути віднесено як до загальних, так і до спеціальних строків. Спеціальні процесуальні строки в зазначеній категорії справ регламентують лише загальний строк розгляду справи у суді та строк звернення з апеляційною скаргою, окремі процесуальні дії не регламентуються і вчиняються у межах загального строку.

10. Звернення суб'єкта владних повноважень із позовом щодо примусового видворення іноземців є способом реалізації наданих йому законом повноважень, а адміністративний суд під час розгляду такої справи здійснює контроль за законністю попередньо прийнятого рішення щодо примусового видворення за межі України.

До суб'єктів владних повноважень, які мають право звертатися з позовом у справах про примусове видворення іноземців, КАС України відносить органи внутрішніх справ, органи охорони державного кордону та Служби безпеки України. Враховуючи, що повноваженнями щодо примусового видворення іноземців наділено також Держану міграційну службу України, цей перелік має бути розширено.

11. Різновидом справ щодо примусового видворення є справи щодо затримання іноземця, яке здійснюється виключно з метою забезпечення виконання примусового видворення. Враховуючи, що умовою затримання іноземців є наявність обґрунтованих підстав вважати, що зазначені особи будуть ухилятися від виконання примусового видворення, для цих справ передбачено скорочені строки судового розгляду й виконання прийнятого рішення. У той же час, на них поширюється загальне правило щодо обов'язкової участі сторін у судовому розгляді справи, яке, зважаючи на її специфіку, не завжди може бути забезпеченим. У зв'язку із цим обґрунтовується доцільність розгляду справ щодо затримання іноземців у письмовому провадженні.

12. Запропоновано зміни та доповнення до нормативних актів України:

Кодекс України про адміністративні правопорушення:

виключити із статті 24 «Види адміністративних стягнень» адміністративне видворення та замінити його на примусове повернення; викласти у такій редакції:

Стаття 24 ч. 3:

Законами України може бути передбачено примусове повернення іноземців та осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»:

доповнити перелік підстав застосування примусового повернення і викласти ст. 26 у такій редакції:

Стаття 24 ч. 1:

Іноземець або особа без громадянства можуть бути примусово повернуті до країни походження або третьої країни, якщо їхні дії порушують законодавство про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, суперечать інтересам забезпечення національної безпеки України чи охорони громадського порядку, за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок або якщо це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України за рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, органу Служби безпеки України або органу охорони державного кордону (стосовно іноземців та осіб без громадянства, яких затримано ними у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України), з подальшим повідомленням протягом 24 годин прокурору про підстави прийняття такого рішення.

замінити формулювання «центральный орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції» на «органи Державної міграційної служби»

Кодекс адміністративного судочинства України

викласти у такій редакції:

Стаття 1835. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового видворення іноземців та осіб без громадянства

1. Позовні заяви органів внутрішніх справ, охорони державного кордону, міграційної служби або Служби безпеки України про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства подаються до окружного адміністративного суду за місцезнаходженням позивача.

2. Адміністративні справи, передбачені частиною першою цієї статті, вирішуються судом у місячний строк з дня надходження позовної заяви.

3. Суд за клопотанням позивача може постановити ухвалу про вжиття заходів забезпечення адміністративного позову у вигляді затримання іноземця чи особи без громадянства з метою забезпечення можливості подальшого видворення, якщо існує очевидна небезпека ухилення особи від виконання прийнятого рішення, або виконання цього рішення стане неможливим без вжиття такого заходу.

Ухвала суду щодо затримання іноземця або особи без громадянства виконується негайно.

4. Адміністративні справи, передбачені частиною першою цієї статті, розглядаються судом за обов'язкової участі сторін.

5. Судові рішення у визначених цією статтею адміністративних справах набирають законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження, а в разі їх оскарження – з моменту проголошення судового рішення суду апеляційної інстанції.

Копії судового рішення невідкладно видаються особам, які брали участь у справі.

6. Судові рішення у визначених адміністративних справах може бути оскаржено в апеляційному порядку у п'ятиденний строк з дня їх проголошення.

7. Суд апеляційної інстанції розглядає справу протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги.

8. Судові рішення (постанови, ухвали) першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку та судові рішення апеляційної інстанції, прийняті за результатами розгляду апеляційної скарги, можуть бути оскаржені у касаційному порядку.

9. Позовні заяви та апеляційні і касаційні скарги у справах, передбачених частиною першою цієї статті, подаються до адміністративного суду без сплати судового збору;

доповнити КАС України статтею 185⁶ у такій редакції:

Стаття 1856. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами іноземців та осіб без громадянства з приводу примусового повернення, примусового видворення іноземців та осіб без громадянства

1. Позовні заяви іноземців та осіб без громадянства щодо оскарження дій та бездіяльності уповноважених органів щодо їх добровільного повернення, примусового повернення, рішень про їх примусове видворення подаються до місцевих загальних судів протягом одного місяця з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів, або з дня виникнення підстав про їх примусове повернення чи примусове видворення

2. Адміністративні справи, передбачені частиною першою цієї статті, вирішуються судом у місячний строк з дня надходження позовної заяви.

3. Адміністративні справи, передбачені частиною першою цієї статті, розглядаються судом у судовому засіданні або в порядку письмового провадження за наявності згоди сторін. Суд може прийняти рішення про обов'язковість участі сторін у судовому засіданні.

4. Судові рішення у визначених цією статтею адміністративних справах набирають законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження, а в разі їх оскарження – з моменту проголошення судового рішення суду апеляційної інстанції.

Копії судового рішення невідкладно видаються особам, які брали участь у справі, або надсилаються їм, якщо вони не були присутніми під час його оголошення.

5. Судові рішення у визначених адміністративних справах можуть бути оскаржені в апеляційному порядку у п'ятиденний строк з дня їх проголошення.

6. Суд апеляційної інстанції розглядає справу протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги.

7. Судові рішення (постанови, ухвали) першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку та судові рішення апеляційної інстанції, прийняті за результатами розгляду апеляційної скарги, можуть бути оскаржені у касаційному порядку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Аракелян М.М. Поняття та юридична природа строків в адміністративному процесі / М.М. Аракелян // Модернізація державного управління, державної служби і кадрової політики : зб. доп. щоріч. рішельєв. академ. читань (15–17 вересня 2010 р., м. Одеса). – 2010. – С. 103–106.

2. Аракелян М.М. Поняття і значення процесуальних строків в адміністративному судочинстві / М.М. Аракелян // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (20–21 травня 2011 р., м. Одеса). – 2011. – Т. 2. – С. 16–18.

3. Аракелян М.М. Види строків в адміністративному судочинстві // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 62. – С. 118–123.

4. Аракелян М.М. Особливості визначення та обчислення строку звернення до адміністративного суду / М.М. Аракелян // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 58. – С. 258–264.

5. Аракелян М.М. Особливості процесуальних строків у справах щодо видворення іноземців / М.М. Аракелян // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 55. – С. 674–680.

6. Аракелян М.М. Розвиток правового регулювання адміністративного судочинства у справах щодо примусового видворення іноземців за межі України / М.М. Аракелян // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 64. – С. 124–127.

7. Аракелян М.М. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами іноземців з приводу примусового видворення / М.М. Аракелян // Південноукраїнський правничий часопис : наук. журн. – 2011. – № 4. – С. 215–218.

8. Аракелян М.М. Процесуальний статус іноземців та осіб без громадянства як суб'єктів звернення до адміністративного суду у справах щодо видворення за межі України / М.М. Аракелян // Наше право : зб. наук. праць. – 2012. – № 3. – Ч. 3. – С. 61–66.

АНОТАЦІЯ

Аракелян М.М. Проведення у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в адміністративному суді. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2012.

У дисертації досліджуються науково-теоретичні та практичні питання адміністративно-правового регулювання розгляду й вирішення спорів щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в адміністративних судах.

Розглянуто теоретичні положення, пов'язані з визначенням правової природи та особливостей спорів щодо видворення іноземців та осіб без громадянства як предмета адміністративного судочинства, здійснено аналіз особливостей структури таких спорів з характеристикою виокремлених елементів, здійснено класифікацію спорів, що виникають із приводу видворення іноземців та осіб без громадянства.

Здійснено науково-теоретичний аналіз особливостей адміністративного судочинства у справах, пов'язаних з видворенням іноземців та осіб без громадянства, який має прояв у таких процесуальних інститутах, як правила підсудності; коло осіб, що згідно з законом є сторонами адміністративного процесу, та охарактеризовано

їх процесуальне становище в залежності від видової приналежності справ; процесуальні строки та порядок їх обчислення; судові витрати; порядок судового розгляду й вирішення справ щодо примусового видворення іноземців та осіб без громадянства; оскарження та виконання рішень адміністративного суду.

На підставі зазначеного аналізу розроблено пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності розгляду й вирішення спорів щодо видворення іноземців та осіб без громадянства в адміністративних судах.

Ключові слова: видворення іноземців та осіб без громадянства, предмет спору щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, сторони адміністративного процесу у справах щодо видворення іноземців та осіб без громадянства, підсудність справ, пов'язаних з видворенням іноземців та осіб без громадянства, строки у справах, пов'язаних з видворенням іноземців та осіб без громадянства.

АННОТАЦИЯ

Аракелян М.М. Производство по делам о выдворении иностранцев и лиц без гражданства в административном суде. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2012.

В диссертации исследуются научно-теоретический и практический вопросы административно-правового регулирования порядка рассмотрения и разрешения споров о выдворении иностранцев и лиц без гражданства в административном суде.

Рассмотрены теоретические положения, связанные с определением правовой природы и особенностей споров о выдворении иностранцев и лиц без гражданства, проанализированы особенности процессуальной формы рассмотрения и разрешения споров о выдворении иностранцев и лиц без гражданства в судебном порядке, определена структура данной категории споров с детальной характеристикой ее элементов.

Сделан вывод о том, что споры о выдворении иностранцев и лиц без гражданства представляют собой дела административной юрисдикции по иску участника производства о выдворении за пределы Украины по обжалованию принятых субъектом властных полномочий решений и подтверждение правомерности применения принудительного выдворения и задержания иностранца или лица без гражданства.

Осуществлен научно-теоретический анализ особенностей административного судопроизводства по делам, связанным с выдворением иностранцев и лиц без гражданства, которые проявляются в таких процессуальных институтах, как: подсудность; круг лиц, которые в соответствии с законом могут приобрести статус участников

административного процесса; процессуальные сроки и порядок их исчисления; судебные расходы; обжалование; исполнение решений административного суда.

Определено, что споры о выдворении за пределы Украины не однородны и охватывают дела разной правовой природы: дела об обжаловании решений субъекта властных полномочий и дела легитимизации решения субъекта властных полномочий, что существенно влияет на порядок рассмотрения и разрешения данной категории дел. В связи с этим, обосновывается целесообразность правового регулирования административного судопроизводства по делам о выдворении иностранцев и лиц без гражданства отдельными статьями в зависимости от субъекта, инициирующего судопроизводство.

Осуществлен анализ особенностей правового регулирования подсудности, сроков и стадий административного судопроизводства по делам, связанным с выдворением иностранцев и лиц без гражданства. На основании указанного анализа разработаны предложения, направленные на повышение эффективности порядка рассмотрения и разрешения споров о выдворении иностранцев и лиц без гражданства в административных судах.

Ключевые слова: выдворение иностранцев и лиц без гражданства, предмет спора о выдворении иностранцев и лиц без гражданства, стороны административного процесса по делам о выдворении иностранцев и лиц без гражданства, подсудность дел, связанных с выдворением иностранцев и лиц без гражданства, сроки по делам, связанным с выдворением иностранцев и лиц без гражданства.

SUMMARY

Arakelyan M.M. Legal proceeding in cases connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship in administrative court. – Manuscript.

Thesis gaining a scientific degree of a candidate of jurisprudence in special 12.00.07 –administrative law and process; financial law; informational law. – National University “Odessa Academy of Law”, Odessa, 2012.

Scientific-theoretical and practical questions of administrative-legal regulation of consideration and decision of disputes in administrative courts connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship are researched in the dissertation.

Theoretical positions, connected with determination of legal nature and features of disputes connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship as a subject of the administrative legal proceeding are considered, the analysis of features of structure of such disputes is carried out with description of the selected elements, classification of disputes which arise from deportation of foreigners and persons without a citizenship is carried out.

The scientific-theoretical analysis of features of the administrative legal proceeding is carried out in cases connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship, which has a display in such judicial institutes, as a rules of jurisdiction; circle of persons, that under the law are the sides of administrative process, and their procedural status is described depending on the aspectual belonging of the case; procedural terms and order of their calculation; judicial charges; an order of judicial trial and decision of cases connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship; appeal and implementation of decisions of administrative court.

On the basis of the noted analysis suggestions, directed on the increase of efficiency of consideration and decision of disputes connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship in administrative courts, are developed.

Key words: deportation of foreigners and persons without a citizenship, subject of dispute connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship, parties of the administrative proceeding in cases connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship, jurisdiction of cases connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship, terms in cases connected with deportation of foreigners and persons without a citizenship.